

บทบาทของพนักงานอัยการกับการตรวจสอบในกระบวนการยุติธรรม: ศึกษาเฉพาะ การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

Roles of the Public Prosecutor and Scrutiny in Justice Proceedings: Specific
Case Study of Criminal Proceedings against Holders of Political Positions

ศรากร สวัสดิ์มงคล¹

Sarakorn Swasdimongkol

Received: August 13, 2019

Revised: September 18, 2020

Accepted: September 13, 2020

DOI: 10.14456/jra.2021.35

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด วัตถุประสงค์ และหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 2) ศึกษาแนวคิด วัตถุประสงค์ และหลักการเกี่ยวกับบทบาทการตรวจสอบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการของไทยและต่างประเทศ 3) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในการทำสำนวนคดีระหว่างอัยการสูงสุดและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และ 4) แกไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยจากเอกสาร ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือภาษาไทยและหนังสือภาษาอังกฤษ ข้อมูลจากตำราและคำอธิบายต่าง ๆ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีขึ้นเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้มีประสิทธิภาพจึงกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงและส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อันเป็นหลักการดำเนินคดีตามกฎหมาย 2) บทบาทการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการตามหลักสากลรวมทั้งในประเทศไทยเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจที่พนักงานอัยการสามารถจะกลั่นกรองคดีอาญาก่อนขึ้นสู่ศาล 3) กฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นหลัก แต่อัยการสูงสุดไม่มี

¹ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช; Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding author, e-mail: sarakorn2626@hotmail.com, Tel. 087-0345585

อำนาจได้ส่วนและไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี และ 4) ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยให้อัยการสูงสุดเข้ามามีส่วนร่วมในการไต่สวนกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตั้งแต่เริ่มกระบวนการไต่สวน และสามารถใช้อดุลพินิจพิจารณาสั่งคดีตามฐานความผิดที่เห็นสมควร โดยมีคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำหน้าที่ไต่สวนร่วมกับอัยการสูงสุดตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ

คำสำคัญ: คดีอาญา, พนักงานอัยการ, ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

Abstract

The objectives of this research are to: 1) study concepts, purposes and criteria of criminal proceedings against holders of political positions; 2) study concepts, purposes and principles of the public prosecutors' decisions on cases in Thailand and foreign countries; 3) study and analyze nature of problems with preparation of case files between the Attorney General and the National Anti-Corruption Commission; 4) amend legal provisions on the Attorney General in order that criminal cases against holders of political positions, shall be efficient. This research is qualitative research conducted by a method of documentary research, which the author gathered from books both in Thai language and English language, information from text books and commentaries, remarks on the Supreme Court's decisions in criminal proceedings against holders of political positions, articles in Thai language and English language and relevant research papers. Results of the research show that: 1) when the National Anti-Corruption Commission submits an inquiry file, the Attorney General must prosecute the case to the Supreme Court's Criminal Division of Holders of Political Positions, which is the legal basis for conducting the proceedings; 2) the international recognized standards of criminal proceedings conducted by the Public Prosecutor and criminal proceedings in Thailand are the principle of criminal proceedings where the public prosecutor has a discretion to scrutinize the criminal case, before it is lodged to the Court; 3) In principle, the law requires the Attorney General to prosecute criminal proceedings against a holder of a political position, but the Attorney General is not authorized to investigate or exercise discretion in issuing orders on the case; and 4) the author, thus, recommends that an amendment should be made to a Parliamentary Act, by involving the Attorney General in inquiry with the National Anti-Corruption Commission from the beginning, and authorizing the Attorney General to exercise discretion in considering

for issuing orders on the case in accordance with proper offenses, whereas the National Anti-Corruption Commission carries out the duty of investigation with the Attorney General as a system of check and balance.

Keywords: Criminal Case, Public Prosecutor, Holders Political Position

บทนำ

เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเพิ่มมากขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2561 จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทำหน้าที่ไต่สวนข้อเท็จจริง ในกรณีที่มีผู้กล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอัน ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือข้าราชการการเมืองอื่น รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ได้เป็นตุลาการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองดังกล่าวกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ หรือร่ำรวยผิดปกติ เพื่อพิจารณาส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาหรือร้องขอให้ทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินแล้วแต่กรณี โดยทำหน้าที่แทนพนักงานสอบสวนในระบบสอบสวนเดิม และเพื่อให้การดำเนินคดีต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในชั้นศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และเที่ยงธรรมมากยิ่งขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงกำหนดให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นในศาลฎีกาเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2560 ได้บัญญัติให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเพิ่มขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หลายประการ คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่

1) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเฉพาะ เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และข้าราชการการเมืองอื่น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ หรือผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

2) คดีที่คณะผู้ไต่สวนอิสระเห็นว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

3) คดีที่มีมูลแห่งคดีเป็นการกล่าวหาบุคคลอื่นซึ่งมิใช่บุคคลตาม (1) และ (2) เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญา (1) หรือ (2) รวมทั้งผู้ให้ ผู้ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตาม (1) หรือ (2) เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่

4) คดีที่บุคคลตาม (1) หรือกรรมการ ป.ป.ช. หรือเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามมาตรา 57 วรรคสอง จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือหนี้สินอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ และมีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่ามีเจตนาไม่แสดงที่มาแห่งทรัพย์สินหรือหนี้สิน

แม้รัฐธรรมนูญได้ออกแบบกลไกในการควบคุมตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไว้อย่างรัดกุม โดยกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงและส่งสำนวนการไต่สวนไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและกำหนดให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้ระบบไต่สวนเป็นหลักในการพิจารณาค้นหาความจริง แต่กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทุจริตและประพฤตินิชอบนั้นยังคงเป็นไปด้วยความล่าช้าซึ่งโดยเฉลี่ยคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่วนใหญ่กว่าจะเสร็จสิ้นต้องใช้ระยะเวลาประมาณหนึ่งปีขึ้นไป ตามขั้นตอนของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 หากผู้เสียหายยื่นคำร้องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพื่อดำเนินการไต่สวนเพื่อสรุปสำนวนและชี้มูลความผิดและให้อัยการสูงสุดยื่นฟ้องต่อศาลภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันโดยที่กฎหมายตัดอำนาจอัยการสูงสุดในการดำเนินการตัดสินใจหรือการใช้ดุลพินิจแบบคดีอาญาทั่ว ๆ ไปที่จะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องหากพิจารณาได้ว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือเห็นว่าเป็นประโยชน์สาธารณะ แม้จะมีบทบัญญัติที่ว่าหากอัยการสูงสุดเห็นว่ามีข้อไม่สมบูรณ์ในสำนวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2561 มาตรา 77 ให้ตั้งคณะกรรมการร่วมฝ่ายละเท่ากันไม่เกินฝ่ายละห้าคนภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์แต่ก็เป็นเพียงการตั้งคณะกรรมการที่มีการแทรกแซงอำนาจกึ่งตุลาการของอัยการสูงสุดกล่าวคือ เมื่อกรรมการเห็นว่าพยานหลักฐานสมบูรณ์แล้ว อัยการสูงสุดต้องยื่นฟ้อง หากมีข้อพิพาทในทางสำนวนจนไม่อาจหาข้อยุติได้ กฎหมายก็กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติฟ้องคดีได้เอง ซึ่งขัดต่อหลักดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และขัดต่อหลักการสั่งคดีโดยอาศัยหลักการฟ้องคดีตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) ซึ่งการสั่งไม่ฟ้องคดีตามหลักการฟ้องคดีตามดุลพินิจนี้มีประโยชน์อย่างยิ่งเพราะเป็นเรื่องของการบริหารงานยุติธรรมอย่างแท้จริงทำให้พนักงานอัยการสามารถปรับดุลพินิจให้เข้ากับสถานะของสังคมและประโยชน์สาธารณะ (คัมภีร์แก้วเจริญ, 2547) ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรให้อัยการสูงสุดมีอิสระในการใช้อำนาจกึ่งตุลาการใน

การสังคดีโดยมีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้ช่วยพนักงานสอบสวน โดยพิจารณาคดีที่มีความจำเป็นในการสั่งฟ้อง หรือหากมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอก็สั่งไม่ฟ้อง ไม่ควรนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกคดีซึ่งทำให้คดีค้างคั่งที่ศาล ทำให้ศาลมีเวลาพิจารณาคดีที่มีสาระสำคัญและเป็นประโยชน์สาธารณะอันจักทำให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงและทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดลงได้อีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิด วัตถุประสงค์ และหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
2. เพื่อศึกษาแนวคิด วัตถุประสงค์ และหลักการเกี่ยวกับบทบาทการตรวจสอบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในการทำสำนวนคดีระหว่างอัยการสูงสุดและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
4. เพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากหนังสือภาษาไทยและหนังสือภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากตำราและคำอธิบายต่าง ๆ หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เอกสารวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยบทบาทของพนักงานอัยการกับการตรวจสอบในกระบวนการยุติธรรม: ศึกษาเฉพาะการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พบว่า

1. การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีขึ้นเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้มีประสิทธิภาพจึงกำหนดให้เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงและส่งสำนวนการไต่สวน ไปยังอัยการสูงสุดเพื่อต้องดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อันเป็นหลักการดำเนินคดีตามกฎหมาย ที่พนักงานอัยการจะต้องดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องคดีทุกเรื่อง โดยไม่ต้องคำนึงถึงความจำเป็นหรือเหตุผลใด ๆ การตัดสินใจฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ต้องหาของพนักงานอัยการนั้น ขึ้นอยู่กับการกระทำของผู้ต้องหาเข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายครบถ้วนหรือไม่เท่านั้น ซึ่งหากพิจารณาการกระทำของผู้ต้องหา

เข้าองค์ประกอบความผิดแล้ว พนักงานอัยการต้องยื่นฟ้องต่อศาลเสมอโดยไม่อาจใช้ดุลพินิจเป็นอื่นได้

2. การดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการตามหลักสากลรวมทั้งในประเทศไทยเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจที่พนักงานอัยการสามารถจะกลั่นกรองคดีอาญาก่อนขึ้นสู่ศาล แต่การดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 อัยการสูงสุดจะต้องฟ้องคดีตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยที่อัยการสูงสุดไม่สามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาไม่ฟ้องคดีได้ เมื่อการกระทำของผู้ต้องหาเข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายครบถ้วนแล้วนั้นก็คืออัยการสูงสุดใช้หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายนั่นเอง โดยดุลพินิจในการฟ้องคดีอาญาของอัยการสูงสุด มีข้อจำกัดอยู่ภายใต้กรอบมติคณะกรรมการ ป.ป.ช. และในสำนวนการไต่สวน

3. กฎหมายกำหนดให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นหลัก แต่อัยการสูงสุดไม่มีอำนาจไต่สวนและไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งคดี กล่าวคือ ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีความเห็นว่าเรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งมายังมีข้อไม่สมบูรณ์ และไม่อาจหาข้อยุติได้เกี่ยวกับการฟ้องคดีจากคณะทำงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และตัวแทนอัยการสูงสุดอำนาจในการฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็จะตกเป็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ทำให้อัยการสูงสุดไม่สามารถที่จะใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้อย่างคดีทั่วไป จึงเห็นได้ว่าการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนี้ อำนาจในการฟ้องคดี “หลัก” เป็นอำนาจของอัยการสูงสุด ส่วนอำนาจในการฟ้องคดี “รอง” เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำให้เห็นว่าการจุดประสงค์หลักในการตั้งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมิได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ฟ้องคดีเอง

4. ผู้เขียนจึงขอเสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 โดยให้อัยการสูงสุดเข้ามามีส่วนร่วมในการไต่สวนกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตั้งแต่เริ่มกระบวนการทำสำนวน และสามารถใช้อำนาจพิจารณาสั่งคดีตามฐานความผิดที่เห็นสมควร โดยมีคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำหน้าที่ไต่สวนร่วมกับอัยการสูงสุดเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ

อภิปรายผลการวิจัย

องค์กรอัยการเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจหน้าที่และบทบาทในการอำนวยความยุติธรรม มีหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาเป็นหลัก เพื่อทำหน้าที่ดูแลคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ในสังคมและประชาชน ประเทศไทยการดำเนินคดีอาญาทั่วไปอำนาจในการฟ้องคดีมีแนวความคิดลักษณะผสมผสานกันระหว่างหน้าที่ประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยและรัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย โดยให้สิทธิเอกชนฟ้องคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวได้ด้วยตนเอง ระบบการดำเนินคดีอาญาเป็นแบบผสมระหว่างระบบกล่าวหาและระบบไต่

สวน กรณีสำหรับพนักงานอัยการเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจที่พนักงานอัยการสามารถใช้ดุลพินิจในการไม่ดำเนินคดีอาญาที่มีมูลความผิด หากมีเหตุที่ไม่สมควรจะฟ้องผู้ต้องหา รายนั้นต่อศาลได้ ทำให้พนักงานอัยการสามารถที่จะกลั่นกรองคดีอาญาก่อนขึ้นสู่ศาลได้ แต่ในกรณี การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีลักษณะพิเศษเฉพาะที่ประชาชนไม่สามารถที่จะดำเนินคดีเองได้ (ประพันธ์ ทรัพย์แสง, 2548) ต้องให้อัยการสูงสุดเท่านั้นที่จะดำเนินคดีได้ โดย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้มีอำนาจไต่สวนและสรุปสำนวน พร้อมความเห็นเพื่อดำเนินคดีต่ออัยการสูงสุด สำหรับประเทศไทยใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) มีแนวคิดพื้นฐานว่า การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับประเทศ ฝรั่งเศสที่ถือว่าการฟ้องคดีอาญาเป็นอำนาจของรัฐแต่ผู้เดียว พนักงานอัยการเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ในนามของรัฐ (โกเมน ภัทรภิรมย์, 2533) เอกชนจะฟ้องคดีอาญาเองโดยตรงไม่ได้ กลไกของรัฐในการ สอบสวนฟ้องร้องจึงต้องรัดกุมเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดทางอาญารอดพ้นไปจากกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาได้

จากการศึกษาในเรื่องบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง จะพบว่าได้เกิดปัญหาในด้านความล่าช้าในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง ปัญหาการขาดความเป็นเอกภาพในการทำงานขององค์กรที่อยู่ใน กระบวนการยุติธรรม ซึ่งถือเป็นอุปสรรคในการค้นหาความจริง ประการสำคัญคือ อัยการสูงสุดไม่ ควรมีภาพเปรียบเสมือนเป็นบุรุษไปรษณีย์ที่มีหน้าที่เพียงยื่นฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมืองที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งสำนวนการไต่สวนมาแล้ว อัยการสูงสุดต้องดำเนินการฟ้องคดี ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้น โดยไม่มีอำนาจไต่สวนและไม่มี อำนาจใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นการขัดกับหลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) ในการคานอำนาจระหว่างหน่วยงานที่ทำงานร่วมกันระหว่างอัยการสูงสุดและ คณะกรรมการ ป.ป.ช. ในชั้นไต่สวนฟ้องร้องที่ต้องการให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการยุติธรรม ตามหลักการดำเนินคดีอาญาต่อผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของพนักงานอัยการในระบบสากล เช่น ในประเทศญี่ปุ่นนั้นถือว่า การดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรอัยการเป็น องค์กรเดียวที่มีอำนาจในการสั่งคดีว่าจะฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ โดยที่คำสั่งฟ้องของอัยการถือเป็น เด็ดขาด ส่วนขั้นตอนกระบวนการดำเนินคดีก่อนที่จะฟ้องคตินั้นเป็นการดำเนินคดีอาญาตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2561 ซึ่งกำหนดให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และไม่มีกฎหมายให้อำนาจอัยการสูงสุดถอนฟ้องคดีได้ ประกอบกับการที่อัยการสูงสุดใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าการกระทำ ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าองค์ประกอบความผิดหรือไม่ เป็นการพิจารณาถึงองค์ประกอบ ความผิดตามกฎหมายเท่านั้น โดยหากการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าองค์ประกอบ ความผิดตามกฎหมายครบถ้วนแล้ว อัยการสูงสุดจะต้องฟ้องคดีตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยที่อัยการสูงสุดไม่สามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาไม่ฟ้องคดีได้ นั่นก็คืออัยการสูงสุดใช้หลัก ดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายนั่นเอง เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายนั้นเป็นการเข้มงวด

เกินไปไม่เปิดโอกาสให้มีการถกเถียงกันที่จริงจัง ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจที่ใช้ในประเทศไทยและประเทศฝรั่งเศส ซึ่งถือว่าการดำเนินการทั้งปวงในขั้นตอนการสอบสวนฟ้องร้อง การกำหนดฐานความผิดในการฟ้องร้อง เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงานอัยการทั้งสิ้น (จิตติ เจริญฉ่ำ, 2533) จึงเป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน ในอันที่จะดำเนินการสอบสวนหรือไม่ดำเนินการสอบสวนหรือยุติการสอบสวนได้เสมอและเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วหากเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิดจริงและมีพยานหลักฐานพอพ้อง พนักงานอัยการอาจใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาก็ได้ หากเห็นว่ามิเหตุอันควรไม่ฟ้องผู้ต้องหาอันเป็นไปตามหลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ (น้ำแท้ มีบุญสร้าง, 2554) ทั้งนี้เหตุอันควรที่จะไม่ฟ้องผู้ต้องหา ได้แก่ การฟ้องคดีนั้น ไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือการฟ้องคดีจะขัดต่อความสงบเรียบร้อยศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการฟ้องคดีจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัย ความมั่นคง และผลประโยชน์สำคัญของประเทศ หรือกรณีที่มีผู้ต้องหาหลายคนร่วมกระทำความผิดและพนักงานอัยการต้องการกันผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่งเป็นพยาน โดยการกันผู้ต้องหาบางคนเป็นพยานจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมสำคัญ จะเห็นได้ว่าการใช้ดุลพินิจไม่ฟ้องคดี ตามหลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ จะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการพิจารณาสั่งคดีของพนักงานอัยการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจในการให้เหตุผลในแต่ละคดี สำหรับเหตุผลที่ว่าพนักงานอัยการในประเทศไทยใช้ “หลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ” ในการดำเนินคดีอาญาที่เนื่องมาจากดังที่กล่าวมาแล้วว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศไทย ไม่มีบทบัญญัติให้พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีทุกเรื่อง และยิ่งไปกว่านั้นยังบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการถอนฟ้องคดีได้ด้วย แต่สำหรับการดำเนินคดีอาญาของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่กล่าวมานี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พุทธศักราช 2561 มาตรา 76 และมาตรา 77 กำหนดให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และไม่มีกฎหมายให้อำนาจอัยการสูงสุดถอนฟ้องคดีได้ และถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะมีบทบัญญัติว่า หากอัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังไม่สมบูรณ์ที่จะดำเนินคดีได้ และมีการตั้งคณะกรรมการร่วมแต่ละฝ่ายขึ้นมาเพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ก็ตาม หากมีความเห็นที่ตรงกัน ก็เท่ากับเป็นกรณีที่พนักงานอัยการได้ร่วมกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในการพิจารณาสำนวนร่วมกันทำให้คดีเกิดประสิทธิภาพในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่หากเกิดกรณีที่ทำให้อัยการไม่ได้อยู่ระหว่างพนักงานอัยการและคณะกรรมการ ป.ป.ช. ในเรื่องการดำเนินการฟ้องคดี คณะกรรมการ ป.ป.ช. ก็สามารถที่จะฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเองได้ ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในการว่าความโดยเฉพาะ ทำให้กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลของฝ่ายโจทก์ขาดประสิทธิภาพไม่เหมือนคดีที่มีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ และขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ฟ้องคดีเอง เพราะพยานหลักฐานเป็นเรื่องสำคัญที่จะพิสูจน์ความจริงแห่งคดี การสร้างความเป็นธรรมในคดีจึงต้องให้ผู้เชี่ยวชาญในการว่าความมาดำเนินการในชั้นศาลเพื่อให้ความและสืบพยานอย่างพนักงานอัยการมาช่วยดำเนินการจึงจะทำให้คดีมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การไต่สวนและจัดทำสำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการสูงสุดเข้ามา มีบทบาทและส่วนร่วมในการไต่สวนและจัดทำสำนวนการไต่สวน อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ว่า ด้านการใช้ดุลพินิจของอัยการสูงสุดในการพิจารณาสั่งคดี ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ด้านการให้อัยการสูงสุดพิจารณาสั่งคดีตามฐานความผิดที่เห็นสมควร ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ด้านประสิทธิภาพการฟ้องคดีของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หลังหาข้อยุติไม่ได้กับอัยการสูงสุด ระดับการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อย ด้านกรณีอัยการสูงสุดฟ้องคดีตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ระดับการมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของอัยการสูงสุดในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เป็นไปตามหลักสากลที่ต้องการให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการฟ้องคดีเป็นหลักและมีบทบาทในการดำเนินคดีอาญาตั้งแต่ต้น และไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นหลัก ควรที่จะมีการพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมของอัยการสูงสุดในด้านที่ยังให้ความร่วมมือน้อย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. อัยการสูงสุดควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการไต่สวนกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตั้งแต่เริ่มกระบวนการไต่สวนและจัดทำสำนวนการไต่สวนเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำสำนวนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ มีความรอบคอบในการรวบรวมพยานหลักฐาน และควรให้อัยการสูงสุดเป็นผู้พิจารณาทำความเข้าใจได้โดยอิสระ โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นความร่วมมือกันระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับอัยการสูงสุด ในการที่อัยการสูงสุดจะเข้าร่วมในการไต่สวนตั้งแต่ต้นเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กร เพื่อให้การไต่สวนสมบูรณ์ตั้งแต่ในขั้นการไต่สวน ก่อนมีการดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากอัยการสูงสุดจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในสำนวนคดี เพื่อความเป็นเอกภาพของกระบวนการสั่งและดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2. อัยการสูงสุดควรมีดุลพินิจพิจารณาสั่งคดีตามฐานความผิดที่เห็นสมควรได้ เนื่องจากว่าเมื่ออัยการสูงสุดได้เข้าร่วมในสำนวนการไต่สวนตั้งแต่เริ่มต้นทำสำนวนคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วก็จะมีความเข้าใจสำนวนการไต่สวนมากพอที่จะกำหนดฐานความผิดได้โดยอิสระอันเป็นการสอดคล้องกับหลักการใช้ดุลพินิจพิจารณาสั่งคดีตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 248 และพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ.2553 มาตรา 21 กำหนดไว้ให้พนักงานอัยการมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของอัยการสูงสุดดังกล่าวควรจะรวมถึงการนำหลักการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการมีความเห็น และคำสั่งฟ้อง คำสั่งไม่ฟ้อง หรือสอบสวนเพิ่มเติม ตาม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 ถึงมาตรา 143 และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการส่งคดีอาญาที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือจะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชาติ หรือต่อผลประโยชน์อันสำคัญของประเทศ พ.ศ. 2554 มาพิจารณาประกอบการดำเนินการได้ด้วยการใช้ดุลพินิจได้ เช่น ในกรณีที่ผู้ต้องหาหลายคนร่วมกันกระทำความผิดและพนักงานอัยการต้องการกันผู้ต้องหาคนใดคนหนึ่งเป็นพยาน โดยการกันผู้ต้องหาบางคนเป็นพยานจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสำคัญ อัยการสูงสุดก็อาจใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่จะกันไว้เป็นพยานเพื่อเอาผิดกับอาชญากรรมคนสำคัญได้

3. การที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ฟ้องคดีเอง หลังจากอัยการสูงสุดมีความเห็นแย้งและไม่สามารถหาข้อยุติได้ ปรากฏสถิติการยกฟ้องคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจากการที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ฟ้องคดีเองเป็นจำนวนมาก จึงสมควรให้อัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีแต่ผู้เดียวตามฐานความผิดที่ได้จากการไต่สวนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ ป.ป.ช. กับอัยการสูงสุด เมื่ออัยการสูงสุดเข้าร่วมไต่สวนและจัดทำสำนวนการไต่สวนกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. ตั้งแต่ต้นแล้ว จะทำให้กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง การจัดทำสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริง และการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและประชาชนทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มาตรา 51 เป็นว่า “ในการไต่สวนเรื่องใดที่เป็นเรื่องสำคัญมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง หรือเป็นกรณีมีการไต่สวนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนร่วมกับอัยการสูงสุด หรือจะแต่งตั้งกรรมการฝ่ายละไม่น้อยกว่าสองคนเป็นคณะกรรมการไต่สวนร่วมก็ได้ โดยกรรมการแต่ละฝ่ายที่ได้รับแต่งตั้งต้องมีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี”

2. ควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้อัยการสูงสุดมีดุลพินิจพิจารณาสั่งคดีตามฐานความผิดที่เห็นสมควรได้ โดยแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มาตรา 76 เป็นว่า “เมื่อคณะกรรมการไต่สวนร่วมมีมติลงความเห็นว่าคุณผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ มีพฤติการณ์ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงาน สำนวนการไต่สวน เอกสารพยานหลักฐาน และความเห็น พร้อมสำเนาอิเล็กทรอนิกส์ไปยังอัยการสูงสุดภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีมติ เพื่อให้อัยการสูงสุดใช้ดุลพินิจพิจารณาสั่งคดีตามฐานความผิดที่เห็นสมควรแล้วดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อไป ทั้งนี้ โดยไม่ต้องส่งตัวผู้ถูกกล่าวหาให้อัยการสูงสุดแต่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ”

3. ควรแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2561 มาตรา 77 โดยตัดข้อความในวรรคสองและวรรคสามไม่ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการฟ้องคดีได้เอง เนื่องจากเมื่ออัยการสูงสุดเข้าร่วมจัดทำสำนวนการไต่สวนตั้งแต่ต้นทำให้มีการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และอัยการสูงสุดจึงไม่เกิดกรณีข้อไม่สมบูรณ์ของสำนวนการไต่สวนอีก ดังนั้นการให้อัยการสูงสุดมีอิสระในการใช้ดุลพินิจเพียงองค์กรเดียวในการสั่งคดีโดยมีคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจโดยการทำหน้าที่ไต่สวนร่วมกับอัยการสูงสุดจึงจะมีผลให้เป็นการยกระดับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- โกเมน ภัทรภิรมย์. (2533). อัยการฝรั่งเศส: ในอัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกรมอัยการ.
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2547). การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: ศึกษาเฉพาะขั้นตอนชั้นพนักงานอัยการ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- จิตติ เจริญจำ. (2533). บทบาทของอัยการในควบคุมการสอบสวนคดีอาญา. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกรมอัยการ.
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. (2554). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.
- ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). การค้นหาความจริงของศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง : แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบได้ส่วนเต็มรูปแบบ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

